

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

УДК 336.71

Т. В. Челомбiтько

кандидат економічних наук, доцент
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
tanjuhache@gmail.com

РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В СВІТЛІ ДОСВІДУ КИТАЙСЬКИХ ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ

У статті виявлені тенденції розвитку і негативні процеси, що визначають сучасний стан банківської системи економіки України. Проаналізовано основні показники діяльності вітчизняної банківської системи, включаючи обсяг депозитних коштів, відрахування в резерви, кредитні заборгованості та динаміку нарощування банківського капіталу. Паралельно з оцінкою стану вітчизняної банківської системи досліджено стан банківської системи Китаю та основні результати її реформування. Розкрито роль банківської системи в стабілізації економіки країни. Запропоновано напрямки використання досвіду Китаю в сфері зміцнення вітчизняної банківської системи та державного регулювання економічного розвитку України. Сформульовано пріоритетні шляхи підвищення ефективності функціонування вітчизняної банківської системи, які передбачають подолання макроекономічних дисбалансів, виправлення помилок монетарного регулювання, запровадження дієвої системи управління ризиками від втрати та знецінення капіталу інвесторів, коригування кредитної політики у напрямі мінімізації ризиків та посилення ролі пруденційного нагляду в Україні.

Ключові слова: банківська система, економічний розвиток, реформування, банківські установи, капіталізація.

JEL Classification: E44, E60, E69, O53, O57.

T. V. Chelombitko

Ph.D. (Economic), Associate Professor
V. N. Karazin Kharkiv National University
tanjuhache@gmail.com

DEVELOPMENT OF THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE IN THE LIGHT OF EXPERIENCE OF CHINESE ECONOMIC REFORMS

The article defines development trends and negative processes that determine the current state of the banking sector of the Ukrainian economy. The main indicators of the activity of the domestic banking system, including the volume of deposit funds, deductions to reserves, credit indebtedness and the dynamics of the growth of bank capital, are analyzed. In parallel with the analysis of the domestic banking system, the state of China's banking industry and the main results of reforming and developing of the Chinese economy were examined. The role of the banking system in overcoming crisis phenomena as the main factor in stabilizing the Chinese economy is disclosed. The directions of using the experience of China in the sphere of strengthening the domestic banking system and state stimulation of Ukraine's economic development are proposed. Priority ways of renewing the efficiency of the domestic banking sector have been formulated, which include overcoming macroeconomic imbalances, correcting monetary policy mistakes, introducing an effective risk management system against the loss and depreciation of investors' capital, adjusting credit policies to minimize risks, and strengthening the role of prudential supervision in Ukraine.

Key words: banking system, economic development, reform, banking institutions, capitalization.

JEL Classification: E44, E60, E69, O53, O57.

Т. В. Челомбитько

кандидат економічних наук, доцент

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина

tanjuhache@gmail.com

РАЗВИТИЕ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ В СВЕТЕ ОПЫТА КИТАЙСКИХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ РЕФОРМ

В статье определены тенденции развития и негативные процессы, которые определяют современное состояние банковской отрасли экономики Украины. Проанализированы основные показатели деятельности отечественной банковской системы, включая объем депозитных средств, отчисления в резервы, кредитные задолженности и динамику наращивания банковского капитала. Параллельно с анализом отечественной банковской системы исследовано состояние банковской отрасли Китая и основные результаты реформирования и развития китайской экономики. Раскрыта роль банковской системы в преодолении кризисных явлений как основного фактора в стабилизации экономики Китая. Предложены направления использования опыта Китая в сфере укрепления отечественной банковской системы и государственного стимулирования экономического развития Украины. Сформулированы приоритетные пути возобновления эффективности функционирования отечественного банковского сектора, которые предусматривают преодоление макроэкономических дисбалансов, исправление ошибок монетарного регулирования, внедрение действенной системы управления рисками от потери и обесценивания капитала инвесторов, корректировка кредитной политики в направлении минимизации рисков и усиления роли пруденциального надзора в Украине.

Ключевые слова: банковская система, экономическое развитие, реформирование, банковские учреждения, капитализация.

JEL Classification: E44, E60, E69, O53, O57.

Постановка проблеми. Тісний взаємозв'язок і взаємозалежність банків та реального сектору відображають усю складність і глибинність проблем, які потребують невідкладного вирішення з огляду на величезну соціально-економічну значимість банківської системи для суспільства та економіки України. Високий ступінь сприйнятливості банківської системи як до змін у розвитку світового господарства, так і до внутрішнього економічного та соціального клімату в країні, свідчить про надзвичайну важливість і першочерговість завдання щодо подолання проблем банківської системи, без ефективного функціонування якої неможливе стійке зростання національної економіки. Слід зазначити, що проблеми банківської системи не можуть бути вирішені без розв'язання комплексу завдань, спрямованих на забезпечення структурної перебудови економіки, досягнення стабільного економічного зростання, фінансової стійкості та макроекономічної збалансованості. Одним зі світових прикладів стрімкого розвитку банківської системи може бути Китай, адже за останні п'ять років такі показники банківської системи, як власний капітал, активи та пасиви, зросли вдвічі, а банківські установи почали активно підтримувати розвиток інфраструктури країни шляхом кредитування проєктів, спрямованих на підтримку різних секторів економіки та залучення новітніх технологій. Ефективні заходи та рішення китайського уряду відіграли ключову роль у зростанні економіки Китаю, яка за досить короткий період стала однією з найрозвиненіших економік світу.

Приклад економічного зростання Китаю може стати базою для формування підходів щодо досягнення ефективного функціонування банківської системи, від якої значною мірою залежить економічне майбутнє нашої держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вагомих наукових досліджень з питань стимулювання розвитку національної економіки, зокрема банківської системи, чільне місце посідають праці таких вітчизняних та зарубіжних учених, як (Геєць, 2016), (Богдан, 2013), (Дзюблук, 2016), (Лук'янов, 2011), (Диба, 2016), (Олійник, 2015), (Бернанке, 2015), (Долан, 1991), (Джюра, 2016), (Морисон, 2011) та інші. Особливу увагу вчені світу приділяють дослідженню досвіду Китаю в ринковій трансформації економіки цієї країни та реформуванні банківської системи. Перспективи розбудови вітчизняної банківської системи з урахуванням позитивного прикладу Китаю ще недостатньо вивчені, тому дане дослідження є актуальним для подолання кризових явищ в економіці України.

Метою статті є визначення можливостей вдосконалення розвитку вітчизняної банківської системи на базі оцінки сучасного стану банківських систем України та Китаю і критичного дослідження напрямів економічного реформування у КНР.

Основні результати дослідження. Ключовою ланкою національної економіки є банківська система, адже від ефективності її функціонування, фінансової стійкості та здатності протистояти кризовим явищам вирішальною мірою залежать перспективи економічного розвитку країни в цілому. Акумуляючи та концентруючи капітал, перерозподіляючи кошти, диверсифікуючи та мінімізуючи ризики, банки здатні створити необхідні умови для стійкого зростання у всіх галузях і секторах економіки.

На жаль, в сучасних умовах вітчизняна банківська система не в повній мірі виконує свою головну функцію акумуляції та перерозподілу грошових капіталів в економіці задля стимулювання виробничого зростання. Кризові явища в банківській системі України проявилися у низці негативних процесів, які поєдналися у великий комплекс проблем, що в концентрованому вигляді характеризують макроекономічні дисбаланси, які сьогодні є одним із вирішальних факторів гальмування розвитку економіки нашої країни (Дзюблук, 2016, с. 4).

Розглянемо детальніше негативні прояви кризових явищ в банківській системі з метою обґрунтування подальших кроків з вирішення проблем, які унеможливають стабілізацію економіки та її подальший ефективний розвиток.

Одним з головних проявів кризових явищ у банківському секторі виступає нединамічне нагромадження обсягів депозитів (табл. 1). Дані табл. 1 свідчать про те, що обсяг депозитів на 01.01.2017 складає 860038 млн грн, що лише на 13% більше ніж у 2015 році. За 4 роки обсяги депозитних коштів зросли на 28%. Такий порівняно невеликий приріст свідчить про недостатню довіру населення до банківської системи, що може спричинити нестачу коштів для низки банківських установ, адже саме ці кошти виступають одним з головних ресурсів для банківського кредитування з позиції підтримання належного рівня ліквідності банків.

Таблиця 1

Динаміка основних показників діяльності банківської системи України, млн грн

Показники	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
Активи	1278095	1316717	1252570	1274731
Капітал	192599	148062	94913	124674
Депозити	669974	718205	760295	860038
Кредити та заборгованість клієнтів	799227	873610	713974	566511
Доходи	168888	210201	73898	90773
Витрати	167452	263167	151135	251316
Відрахування в резерви	27975	103297	105861	200595
Чистий прибуток	1436	-52966	-77935	-160142

Джерело: (Показники банківської системи України, 2017).

Суттєві обсяги відрахувань у резерви на можливі втрати від активних операцій пов'язані передусім з необхідністю покрити кредитні ризики, що виникли у зв'язку з погіршенням стану обслуговування боргу позичальниками. Необхідність збільшення обсягів сформованих резервів за активними операціями за недостатнього збільшення доходів призводять до отримання банками негативного фінансового результату через перевищення обсягу витрат над доходами. Як бачимо з даних таблиці 1, у 2014–2016 роках від'ємний фінансовий результат сформувався головним чином за рахунок значних обсягів відрахувань у резерви на можливі втрати від активних операцій. Так, у 2013 році відрахування в резерви склали 27975 млн грн, а починаючи з 2014 року обсяг відрахувань в резерви почав стрімко зростати та у 2016 році досяг 200595 млн грн, у той час як загальні витрати за 2016 рік склали 251316 млн грн.

Також слід відмітити стрімке падіння обсягів кредитних заборгованостей. Так, на 01.01.2014 рік обсяг кредитів та заборгованостей клієнтів складав 799227 млн грн, а станом на 01.01.2017 рік цей показник знизився до 566511 млн грн (див. табл. 1). Така негативна динаміка свідчить про неможливість здійснення прибуткових і надійних кредитних вкладень у реальний сектор економіки.

Банківський капітал відіграє ключову роль у забезпеченні стабільної роботи комерційного банку. Достатня величина власного капіталу має бути гарантією для захисту інтересів вкладників і кредиторів та покриття збитків від банківських операцій. Крім того, належний рівень капіталізації банків є необхідною умовою їх здатності кредитувати реальний сектор економіки. Як бачимо з даних таблиці 1, капітал комерційних банків України скоротився з 2014 року до початку 2017 року із 192599 млн грн до 124674 млн грн відповідно.

Негативні наслідки кризових явищ в банківській системі безпосередньо впливають на результати зовнішньоекономічної діяльності України.

Так, згідно з даними таблиці 2, обсяг експорту та імпорту з 2012 до початку 2017 року стрімко падає. Обсяг імпорту перевищує обсяг експорту, тож протягом останніх 5 років торговельне сальдо зовнішньої торгівлі залишається від'ємним, за винятком 2015 року, коли сальдо становило 610 млн дол. США.

Таблиця 2

Показники зовнішньоекономічної діяльності України, млн дол. США

Показник	01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
Експорт	68809	63312	53901	38127	36361
Імпорт	84658	76963	54428	37516	39249
Сальдо	-15848	-13651	-527	610	-2888
Платіжний баланс	-4175	2023	-13307	849	1346
Валовий зовнішній борг	134625	142079	126308	118729	113639

Джерело: (Статистична інформація. Державна служба статистики України, 2017)

Слід відмітити, що протягом останніх 5 років спостерігаються коливання платіжного балансу з від'ємних до додатних значень. Так, у 2012 та 2014 роках платіжний баланс складав -4175 млн дол. США та -13307 млн дол. США відповідно, а у 2016 платіжний баланс дорівнював 1346 млн дол. США. Такі коливання значення платіжного балансу свідчать про відсутність економічної стабільності, що може призводити до скорочення золотовалютних резервів та девальвації гривні.

Слід наголосити, що виявлені особливості функціонування банківського сектору та зовнішньоекономічної діяльності характеризують ознаки кризових явищ в економіці України та виступають відображенням прояву глибинних процесів, що нагромаджувались упродовж багатьох років і причини яких визначаються тісним взаємозв'язком і взаємозалежністю банків та національної економіки в цілому.

До основних причин розгортання кризових явищ у вітчизняній економіці та зокрема банківському секторі можна віднести такі:

1. Надмірний рівень монополізації економіки й зосередженість переважної більшості виробничих ресурсів у руках обмеженого кола осіб, що негативно впливає на банківську систему та економіку.

2. Збитковість підприємств реального сектору, що негативно впливає на банківську систему передусім з позицій наростання проблемної частки у структурі кредитного портфеля.

3. Переважання імпортової складової у структурі внутрішнього споживання призводить до нестабільності додатних значень платіжного балансу, що чинить девальваційний тиск на гривню. Тривале перевищення імпорту над експортом споживчих товарів негативно позначилося на нагромадженні від'ємного сальдо балансу поточних операцій у зовнішній торгівлі.

4. Наростання залежності від зовнішніх запозичень в умовах хронічного спаду національного виробництва і відсутності джерел для акумулювання внутрішніх ресурсів, призначених для активізації економічного зростання. Цьому сприяє також відсутність повноцінного фондового ринку в Україні. Очевидно, що зростання зовнішньої заборгованості за останній період негативно позначається на макроекономічній стабільності країни, змушуючи до пошуку нових джерел запозичень та виявляючи девальваційний тиск на курс національної валюти.

5. Україні притаманна негнучка валютна політика. У 2015 році Національний банк зосередив зусилля винятково на реалізації практики валютних обмежень, які мали стабілізувати ситуацію на валютному ринку шляхом жорстких заборонних заходів із дестимулювання попиту банків та суб'єктів господарювання на іноземну валюту. З метою

утримання валютного курсу було витрачено значні обсяги золотовалютних резервів. Падіння величини міжнародних резервів Національного банку до критичного рівня виявило безперспективність утримання обмінного курсу за рахунок проведення валютних інтервенцій (Дзюблюк, 2016, с. 29).

6. Нераціональна структура активів і пасивів банків за складом валют, унаслідок чого девальвація призводить до величезних втрат банків, в яких у структурі активів і пасивів значна частина номінована в іноземній валюті.

7. Недієвість процентної політики, яка б могла виступати одним з головних інструментів впливу Національного банку на кон'юнктуру грошового ринку. В реальності процентні ставки НБУ не впливають на ціну грошей та кон'юнктуру кредитного ринку.

8. Недоліки і прорахунки банківського нагляду, що не виконує завдань із превентивного реагування на можливий розвиток кризових явищ у банківському секторі, а також недостатньо чітко визначає критерії, за якими Національний банк може приймати рішення про оголошення банку неплатоспроможним.

9. Переважання короткострокових кредитів у структурі портфеля. Відсутність гарантій у правовому полі та висока ризикованість довготермінових бізнес-проектів зумовлює відсутність у банківській системі належних довгострокових стратегій здійснення інвестицій у реальний сектор, а також її фактичну незацікавленість у довгостроковому кредитуванні підприємств.

10. Довготривале нарощування кредитного портфеля, структура вкладень якого не відповідає структурі залучених коштів за обсягами і строками, що із часом стало основним фактором підриву ліквідності банківських установ та неспроможності багатьох банків виконувати свої платіжні зобов'язання перед клієнтами.

На наш погляд, шляхи подолання вищезазначених кризових явищ у банківському секторі вітчизняної економіки мають лежати передусім у площині пошуку найбільш раціональних варіантів досягнення макроекономічної збалансованості і проведення ефективної грошово-кредитної політики, спрямованої на стабілізацію ситуації на грошовому ринку України та забезпечення повноцінного виконання банківською системою своїх функцій фінансового посередництва в інтересах стимулювання довготривалого зростання національної економіки.

Саме за таким напрямом упродовж останніх 35 років триває реформування економіки в Китаї. За цей час в країні була створена достатньо розвинута банківська система, яка конкурує на рівних з банківськими галузями провідних країн світу. Завдяки виваженій та послідовній політиці реформ, Китай перетворився на могутню індустріальну країну, економіка якої за обсягом ВВП посідає друге місце у світі.

Зазначимо, що стартові умови для розгортання економічних реформ були майже однаковими. Україна, як і Китай, отримала у спадок економіку з адміністративно-командною системою управління. В обох країнах банківські системи були нерозвинуті, а фінансові ресурси розподілялися централізовано через систему державних банків. Однак, відмінності в ідеології та практиці проведення реформ у Китаї та Україні позначилися на їх результативності. Уряд Китаю успішно створив одну з найбільших банківських систем у світі.

Реформування банківської галузі в Китаї здійснювалось у напрямі комерціалізації фінансових установ, лібералізації фінансового ринку та відкритості для зовнішніх інвесторів. Це вплинуло на формування більш досконалої інфраструктури галузі та сприяло поліпшенню якості фінансових послуг. Банківська система почала відігравати ключову роль в підтримці сталого розвитку національної економіки Китаю.

Виокремимо основні результати реформування банківської системи Китаю:

1. Банківські установи продемонстрували швидке зростання обсягів активів та здатність протистояти ризикам. На кінець 2016 року обсяг активів банківських установ досяг 154335 млрд RMB (женьмінбї – китайський юань), що становить 23469,53 млрд дол. США (Listed banks in China: 2016 review and outlook, 2016). Такий обсяг активів більше на 24% порівняно з 2015 р. (Listed banks in China: 2016 review and outlook, 2015). Важливим показником розвитку банківської системи є те, що за період з 2013 по 2016 роки зростання обсягу власного капіталу (у 2,6 рази) випереджало зростання обсягу активів та пасивів, у той же час обсяг активів випереджав обсяг пасивів у 2,2 рази (Діба, 2016, с. 25).

Сальдо за експортно-імпортними операціями на 01.01.2017 рік складає 250913 млн дол. США, а платіжний баланс країни на 01.01.2017 року становить 196380 млн дол. США (Listed

banks in China: 2016 review and outlook, 2016). Такі обсяги свідчать про стрімкий розвиток банківської системи та зовнішньоекономічної діяльності Китаю.

2. На основі домінуючих економічних та фінансових операційних умов були здійснені відповідні корегування у монетарній політиці. Спостерігається зміцнення наглядових та регуляторних можливостей в банківській галузі, галузь цінних паперів посилила регуляторний режим, а в страховій галузі відбулась модернізація регуляторної структури. Запроваджено механізм запобігання системним ризикам та розроблено нову систему оцінки динамічної фінансової стабільності.

3. Відбувся прорив фінансової реформи Китаю. Великі державні комерційні банки закінчили процес корпоратизації та пройшли лістинг на фондових біржах. Малі та середні комерційні банки також поглибили реформування, тоді як компанії з управління фінансовими активами досягли стабільного прогресу.

4. Банківська галузь стала відігравати більш важливу роль у підтримці сільського господарства, сільської місцевості та фермерських господарств. Було створено кілька спеціалізованих банків розвитку, через які здійснюється фінансування пріоритетних секторів економіки. Так, був створений Банк сільськогосподарського розвитку Китаю, Експортно-імпортний банк Китаю та Державний банк розвитку. Основна функція Банку сільськогосподарського розвитку Китаю – забезпечення ресурсами сільського господарства, кредитування проектів, спрямованих на поліпшення інфраструктури села, провадження сучасних технологій. Державний банк розвитку використовує акумульовані ним ресурси для розвитку інфраструктури країни та основних галузей промисловості. Також Державний банк розвитку підтримує різні сектори економіки, координує розвиток сільських районів і міст, стимулює розвиток національної економіки Китаю. Експортно-імпортний банк Китаю обслуговує кредити для експорту великогабаритного устаткування або електроніки та обслуговує кредити іноземних урядів (Олійник, 2014, с. 20). Комерційні банки залучаються до реалізації державних програм підтримки певних секторів економіки і разом з банками розвитку кредитують підприємства.

5. Реалізувалась політика відкритості фінансової індустрії та активізації міжнародної співпраці. Відкриваючи філії за кордоном, проводячи поглинання чи злиття, місцеві банківські установи Китаю поступово розширили свою присутність на міжнародних ринках. Адміністрація з валютного контролю заохочувала міжнародну діяльність банківських установ, впроваджуючи заходи, що стимулюють прикордонну торгівлю та інвестиції.

6. Китайський уряд стабілізував національну грошову одиницю – китайський юань, тому ми можемо спостерігати щорічне розширення її використання в міжнародних операціях. Китайський юань все частіше використовується іноземними інвесторами для інвестування в Китай, у міжнародних розрахунках, наданні іноземних кредитів (Олійник, 2015, с. 63). Зростає також використання юаня в структурі резервів інших країн. Зважена та економічно обґрунтована валютна політика надала можливість зберігати позитивне сальдо торгового балансу та збалансувати експортно-імпортні потоки. Сьогодні китайський юань відіграє все більш значущу роль у міжнародних економічних відносинах.

З метою подальшого розширення використання китайського юаня у міжнародній торгівлі та інвестиціях, а також врегулювання розрахунків за іноземними інвестиціями в RMB, що здійснюють банки та іноземні інвестори, Народний банк Китаю (НБК) у жовтні 2011 року затвердив правила розрахунків у RMB за прямими інвестиціями (Олійник, 2015, с. 65). Згідно з цими правилами, для здійснення прямих іноземних інвестицій, номінованих у RMB, іноземний інвестор має відкрити розрахунковий рахунок у китайських юанях в іноземному банку. Порядок відкриття таких рахунків регламентується правилами щодо розрахункових рахунків у RMB та правилами щодо розрахункових рахунків у RMB для іноземних установ. Для перерахування коштів у RMB в Китай іноземний інвестор має представити в банк документи від відповідних державних установ. Після їх перевірки банк може внести цю інформацію до системи управління міжнародними розрахунками у китайських юанях. Також банк може контролювати використання коштів іноземного інвестора. У випадку виявлення операцій, які суперечать призначенню спеціального депозитного рахунку, банк може припинити розрахунки за цим рахунком. За дотриманням банком вимог щодо операцій, пов'язаних із прямими іноземними інвестиціями в RMB, здійснюється державний нагляд. НБК наглядає за дотриманням законодавства щодо протидії відмиванню коштів та боротьби з фінансуванням тероризму.

7. Інфраструктура банківської галузі в Китаї зазнала масштабного розвитку, а фінансові продукти та послуги стали більш диверсифікованими. Розпочато процес розслідування кредитних справ, пов'язаних з неповерненням кредитів. Також посилено контроль за системою емісії грошей та оновлено систему управління казначейством. Банківська система відзначилась активним розвитком інформаційних технологій: вдосконалені правила фінансового та бухгалтерського обліку, правила розкриття інформації фінансовими установами; створено систему консолідованої фінансової звітності.

8. Зазнало реформування визначення процентної ставки у напрямі лібералізації. Протягом тривалого часу керівництво контролювало рівень процентних ставок для депозитів та кредитів. Народний банк Китаю встановлював найвищий рівень для депозитної ставки та найнижчий для кредитної ставки. Банки могли здійснювати депозитно-кредитні операції тільки у визначеному коридорі процентних ставок, що обмежувало можливості недобросовісної конкуренції чи шахрайства. З розвитком банківської системи та зміцненням фінансового стану банківських установ у Китаї почали запроваджувати ринкові механізми визначення процентних ставок. Також зазнав змін механізм формування обмінного курсу у напрямі посилення гнучкості курсу залежно від попиту та пропозиції на ринку.

9. Реформування банківської галузі відбулося в сфері захисту прав та інтересів інвесторів. Уряд Китаю дбає про те, щоб населення своєчасно отримувало належні кошти, а також про те, щоб капіталізовані заощадження населення країни зберігали свою вартість. В наш час рівень заощаджень населення Китаю залишається одним з найвищих у світі. З метою захисту прав інвесторів у Китаї були створені Фонд захисту інвесторів у цінні папери, Фонд захисту ф'ючерсних інвесторів, Фонд страхового захисту, також триває процес створення системи страхування депозитів.

10. Створення фондових ринків як в Україні, так і в Китаї розпочалося на початку 90-х років, але через 20 років ми спостерігаємо різні результати. Так, в Китаї фондовий ринок набув колосального розвитку і на сьогодні виступає одним з найефективніших у світі. За обсягом ринкової капіталізації китайський фондовий ринок посідає друге місце у світі та виступає дієвим інструментом залучення капіталу в реальний сектор економіки. Підприємства Китаю мають можливість залучати капітал через приватні розміщення випуску акцій або облігацій.

Переваги залучення коштів через розміщення облігаційних позик полягають у тому, що підприємства мають можливість залучати кошти безпосередньо з фондового ринку, де акумулюються великі обсяги коштів різних інвесторів. Протягом останніх років у Китаї спостерігається тенденція до зростання обсягу операцій з облігаціями підприємств та скорочення обсягу операцій з державними облігаціями. Так, у 2012 році загальний обсяг операцій з державними облігаціями на фондовому ринку Китаю становив лише 9,26% від загального обсягу ринку облігацій, у 2016 році цей показник складав 38,2% (Олійник, 2016, с. 93). Значна частка облігаційних випусків припадає на підприємства.

Сьогодні в Китаї окрім традиційних фондових бірж існують спеціальні фондові майданчики для малих та середніх підприємств і новостворених підприємств. Крім облігацій та акцій на фондовому ринку обертаються інші фондові інструменти. Зокрема варанти, облігації малих та середніх підприємств, конвертовані облігації.

Таким чином, успіхи в реформуванні банківської системи та стабільно високі темпи розвитку китайської економіки упродовж останніх десятиріч дають можливість виокремити найбільш перспективні напрямки побудови сучасної та диверсифікованої банківської системи в Україні, спираючись на досвід Китаю:

1. Пропонується посилювати роль макропруденційного нагляду та контролю за діяльністю банківських установ. На прикладі Китаю можемо упевнитися, що макропруденційний нагляд, який відповідає рекомендаціям МВФ, посилює можливості забезпечення фінансової стабільності банківських установ та ефективного управління системними ризиками.

2. Доцільним буде розробка системи раннього попередження для вітчизняної банківської системи. Так, в Китаї з метою запобігання банкрутству фінансових установ розроблено систему заходів оповіщення комерційних банків. На базі цієї системи банки можуть здійснювати перспективний аналіз ризиків, своєчасно оцінювати їх імовірність та наслідки, що надасть можливість запобігати банкрутству та посилити захист інтересів клієнтів.

3. Досвід Китаю у реформуванні банківської галузі свідчить про те, що основним завданням банківських установ є обслуговування реального сектору економіки. Банки мають

забезпечувати підприємства необхідними коштами, брати участь у модернізації промисловості та сільського господарства країни. В Україні вже тривалий час уряд намагається активізувати діяльність Українського банку розвитку та реконструкції як банку першого рівня з широкими повноваженнями, основною функцією якого має стати забезпечення економіки кредитними та інвестиційними ресурсами з низькою процентною ставкою. На жаль, проблеми з формуванням капіталу та відсутність нормативно-правової бази унеможливають ефективну роботу банку. Високі темпи розвитку китайської економіки підтверджують необхідність створення сприятливих умов для розширення діяльності Українського банку розвитку.

4. Використання окремих елементів механізму функціонування китайського юаня у міжнародних валютно-кредитних операціях може бути перспективним напрямом в сучасних реаліях розвитку економіки України. Головним завданням Національного банку є забезпечення ефективного банківського нагляду та стабілізація національної грошової одиниці як ключової умови підтримання високого рівня довіри до банківської системи, стимулювання інвестицій і економічного зростання. Запровадження програм для іноземних інвесторів з інвестування в українську гривню є можливістю посилити попит на гривню та розширити розрахункові міжнародні операції з обслуговування угод із використанням гривні.

5. В Україні було б доцільним запровадження системи управління ризиками від втрати та знецінення капіталу інвесторів. Так, в Китаї захист прав інвесторів досягається завдяки контролю за рівнем процентних ставок, ефективному макропроденційному нагляду за діяльністю банків та завдяки створенню фондів захисту прав та інтересів інвесторів. Світовий досвід вказує, що капітал, як внутрішній, так і зовнішній, рухається на ті ринки, де очікуються найменші втрати, де держава не уникає відповідальності за збитки, завдані фінансовими установами інвесторам, та бере активну участь у відшкодуванні завданих збитків.

6. Вітчизняний фондовий ринок має відігравати активну роль у перерозподілі фінансових ресурсів поряд з банківськими установами та забезпечувати коштами підприємства. Досвід Китаю свідчить про те, що уряд країни має активно підтримувати розвиток фондового ринку країни, зокрема ринку боргових зобов'язань, та запровадження нових фондових інструментів.

7. Фінансовий ринок України потребує диверсифікації та представлення на ньому багатьох видів фінансових установ, як банківських, так і небанківських. Формально фінансова галузь України представлена широким переліком фінансових установ (банківські установи, кредитні спілки, лізингові компанії, пенсійні фонди, страхові компанії та інші), але в реальності фінансовий сектор монополізовано банками. Для небанківських фінансових установ не існує якісних механізмів захисту від фінансових ризиків, а за відсутності належного державного та пруденційного нагляду їх діяльність стає більш ризикованою.

Висновки. Оцінка показників результативності функціонування банківської системи Китаю показує високий рівень її фінансової стабільності та ефективності розвитку. Спираючись на досвід реформ в Китаї, автором сформульовано пріоритетні напрями розвитку та виокремлено основні заходи, які доцільно впроваджувати для стимулювання розбудови банківської системи України.

З метою соціально-економічного розвитку України слід розробити цілісний підхід до реформування та розвитку банківської системи, який має передбачати удосконалення макрофінансового регулювання та контролю, зміцнення організаційної структури, ефективний регулятивний вплив Національного банку, поглиблення фінансової реформи, захист фінансової стабільності та посилення інфраструктури. Такі заходи, на наш погляд, нададуть можливість забезпечити імпульс гармонійного розвитку банківської системи та вітчизняної економіки в цілому.

Визначені напрями вдосконалення розвитку банківської системи України надалі будуть використовуватися для подальших поглиблених досліджень з конкретизації шляхів щодо реформування вітчизняної банківської системи.

Література

1. Геєць В.М. Економіка України / В. М. Геєць // Економіка та прогнозування. – 2016. – №1. – С. 7–22.
2. Богдан Т.П. Трансформація національної економіки контролю руху капіталів в умовах реформування міжнародної фінансової архітектури / Т.П. Богдан // Фінанси України. – 2013. – № 7.– С.18–32.
3. Дзюблук О. Актуальні проблеми розвитку банківської системи України / О. Дзюблук // Банківська справа. – 2016. – № 1. – С. 3–32.
4. Лук'янов В.С. Сенергетична парадигма розвитку фінансових ринків та фінансових економік / В.С. Лук'янов // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 1. – С. 77–85.

5. Диба О. Особливості фінансового забезпечення інноваційного розвитку Китаю та Японії / О. Диба // Банківська справа. – 2016. – № 2. – С. 19–31.
6. Олійник О. М. Посилення ролі китайського юаня у міжнародних розрахунково-кредитних операціях: виклики та можливості для України / О. Олійник // Банківська справа. – 2015. – № 6. – С. 59–80.
7. Bernanke B. Dodd-Frank implementation: Monitoring systemic risk and promoting financial stability [El. resource] / B. Bernanke. – URL: <http://www.federalreserve.gov/newsevents/testimony/bernanke20110512f/htm>.
8. Долан Эдвин Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика / Эдвин Дж. Долан, Колин Д. Кэмпбелл, Розмари Дж. Кэмпбелл. – Букинистическое издание, 1991.
9. Dziura B. Green economy and blue economy as alternative economic models in China (PRC) / B. Dziura // Actual problems of economics. – 2016. – № 12 (186). – P. 215–220.
10. Morrison W.M. China's currency: an analysis of the economic issues / Wayne M. Morison, Marc Labotante // Congressional research service. – 2011. – № 12. – P. 1–34.
11. Показники банківської системи. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593.
12. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
13. Listed banks in China: 2016 review and outlook [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-china-listed-banking-report-2016-en/\\$FILE/ey-china-listed-banking-report-2016-en.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-china-listed-banking-report-2016-en/$FILE/ey-china-listed-banking-report-2016-en.pdf).
14. Listed banks in China 2015 review and outlook [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-china-listed-banking-report-2015-en/\\$FILE/EY-china-listed-banking-report-2015-en.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-china-listed-banking-report-2015-en/$FILE/EY-china-listed-banking-report-2015-en.pdf).
15. Олійник О. М. Реформування фінансової галузі Китаю у процесі ринкової трансформації економіки: уроки для країни / О. Олійник // Банківська справа. – 2014. – № 11–12. – С. 13–26.
16. Олійник О. М. Механізми фінансування закордонних енергетичних та інфраструктурних проєктів Китаю та можливості їх використання в Україні / О. Олійник // Банківська справа. – 2016. – № 3. – С. 83–98.
17. Демків Ю. Роль якості банківських послуг у забезпеченні ефективності функціонування банків України / Ю. Демків, Я. Самусевич // Актуальні проблеми економіки. – 2017. – № 2 (188). – С. 242–248.

References

1. Heyets V. (2016). Economy of Ukraine. Economy and prognostication, 1, 7–22. (in Ukrainian)
2. Bogdan T.P. (2013). Transformation of the National Economy to Control Capital Movements in the Context of Reforming International Financial Architecture. Finance of Ukraine, 7, 18–32. (in Ukrainian)
3. Dzyubyuk O. (2016). The Actual Problems of Development of the Banking System of Ukraine. Banking, 1, 3–32 (in Ukrainian). (in Ukrainian)
4. Lukyanov V.S. (2011). The Energy Paradigm of the Development of Financial Markets and Financial Economies. Actual Problems Of Economics, 1, 77–85. (in Ukrainian)
5. Dyba O. (2016). Features of Innovative Development's Financial Support in China and Japan. Banking, 1, 3–32 (in Ukrainian).
6. Oliynyk O. (2015). Strengthening the Role of the Chinese Yuan in International Settlement and Credit Operations: Challenges and Opportunities for Ukraine. Banking, 6, 59–80 (in Ukrainian).
7. Bernanke B. (2015). Dodd-Frank implementation: Monitoring systemic risk and promoting financial stability / Retrieved from: <http://www.federalreserve.gov/newsevents/testimony/bernanke20110512f/htm>.
8. Dolan, Edwin J. (1991) Money, Banking and Monetary Policy. (in Russian)
9. Dziura B. (2016). Green economy and blue economy as alternative economic models in China (PRC). Actual problems of economics, 12 (186), 215–220.
10. Morrison W., Labotante M. (2011). China's currency: an analysis of the economic issues. Congressional research service, 12, 1–34.
11. Indicators of the banking system. Official site of the National Bank of Ukraine / Retrieved from: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593.
12. State Statistics Service of Ukraine / Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. (in Ukrainian)
13. Listed banks in China: 2016 review and outlook / Retrieved from: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-china-listed-banking-report-2016-en/\\$FILE/ey-china-listed-banking-report-2016-en.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-china-listed-banking-report-2016-en/$FILE/ey-china-listed-banking-report-2016-en.pdf).
14. Listed banks in China 2015 review and outlook / Retrieved from: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-china-listed-banking-report-2015-en/\\$FILE/EY-china-listed-banking-report-2015-en.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-china-listed-banking-report-2015-en/$FILE/EY-china-listed-banking-report-2015-en.pdf).
15. Oliynyk O. (2014). Reform of China's Financial Industry in the Process of Transformation Toward Market Economy: lessons for Ukraine. Banking, 11-12, 13-26 (in Ukrainian).
16. Oliynyk O. (2016). Mechanism of Financing of Foreign Energy and infrastructure Projects of China. Banking, 3, 83-98 (in Ukrainian).
17. Demkiv Y.M., Samusevych I.V. (2017) Role of banking services quality in ensuring the effectiveness of banks functioning in Ukraine. Actual Problems Of Economics, 2(188), 242–248 (in Ukrainian).